

Posudek oponentky na dizertační práci PhDr. Jaromíra Soukupa „Britové v Porýní. Příspěvek ke studiu britské okupace Kolínské zóny v letech 1918-1926“ ,

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin – obor Historie-obecné dějiny, **Praha 2008**, 201 s textu, 13 s bibliografie + Abstrakt (česky a anglicky)

Doktorand předložil práci, která patří v oboru světových dějin zvláště v českém prostředí k inovativním. Věnuje se tématu, které je vysoce specializované a používá jak metod dějin diplomacie, tak doplňuje empirické poznatky v oblasti dějin hospodářských, resp. zasahuje i do oblasti tzv. historie každodennosti. I když všechny tři roviny analýzy nejsou zastoupeny rovnoměrně, lze konstatovat, že autor splnil své cíle. Dospěl k upřesňujícím závěrům o okolnostech a výsledcích rozhodování vítězných Spojenců o osudu oblastí přímé vojenské okupace Německa poraženého v 1. světové válce s koncentrací na úlohu Velké Británie. Dále vymezil dopady těchto rozhodnutí na ustavení a činnost různých mezispojeneckých institucí a v neposlední řadě se zabýval i společenským dopadem samotné okupační správy jak na německé obyvatelstvo, tak na britské vojáky a jejich každodenní problémy.

Aby vůbec mohl takto široce definované cíle splnit, logicky vybudoval strukturu práce chronologicky a v jednotlivých kapitolách pak odděleně vymezené oblasti analyzoval. Podle mého názoru je struktura práce velmi vhodně zvolena, a nepochybně vychází ze snahy přispět něčím novým k dosavadní velmi rozvinuté historiografii, provenience zejména britské (resp. americké), ale i německé. Umožňuje mu totiž využít řadu poznatků z originálního, dosud nepoužitého archivního materiálu z fondů Foreign Office z Národního archivu v Londýně. Ty pak vhodně doplňuje pasážemi, vycházejícími z odborné literatury, jejíž kritický rozbor je součástí úvodu práce. V bibliografii použitých prací je k tématu britské okupace Porýní a jejímu širšímu kontextu zařazeno vše relevantní a to včetně literatury nejnovější (roky vyd. 2005, 2007).

V jednotlivých kapitolách pak vcelku vyváženě sleduje všechny tři zmíněné roviny, člení je podle mezníků daných obecně přijímaným širším rámcem dějin mezinárodních vztahů i dějin výmarské republiky na části: od spojeneckých jednání o příměří s Německem na podzim 1918 k podpisu Versailleské mírové smlouvy, resp. souběžně podepsané Rýnské dohody v červnu 1919; od ratifikace 1920 a pokračujících britsko-francouzských neshod ohledně instalace okupační správy a fungování mezispojeneckých institucí (zejména Vysoké komise, ale i Reparační komise, MICUM ad.) do roku 1922/23; od francouzsko-belgické okupace Porúří v lednu 1923 do odvolání pasivního odporu Německem a prosazení změny ve spojenecké

okupační politice; od přijetí Dawesova plánu do evakuace kolínské zóny 1925/26. Následující období (přesun do Wiesbadenu) je zmíněno už jen okrajově.

Ve všech kapitolách je patrná snaha dodržet stanovenou strukturu, nicméně samotná logika historického vývoje, který sleduje, jej vede k rozdílným akcentům, což není míněno jako výtka, ale pouhé konstatování. Nikde se nedopouští závažných chyb, možná by bylo ku prospěchu věci text – na mnoha místech čtivý a plný i zajímavých detailů – zbavit drobných nepřesností (tak např. soustavně používá termín „versailleská mírová konference“ místo „pařížská mírová konference“ – s. 6,8,25,118 ad; zjednodušující je i označení USA jako „dohodové velmoci“ – s.6). V zápalu nepochybně vyvolaném zájmem o britskou politiku (nejen v okupovaném Porýní) pak autor někdy předbíhá sám sebe, tj. odkazuje na fakta, která zmiňuje až na následujících stranách (tak např. zmiňuje na s. 104, že vojáci BAOR byli vysláni do Horního Slezska, důvody a souvislosti vysvětluje až na s. 106), nebo uvádí fakta bez bližšího vysvětlení souvislosti (tak např. na s. 120 při analýze jednání o reparacích před koncem roku 1922, tj. londýnské konference z prosince 1922 zmiňuje, jak britskému premiérovi šlo i o „získání času pro Curzona jednajícího v Lausanne“, aniž se zmíní o co v Lausanne šlo). Některé překlepy v letopočtech: s.172: Adenauer se nesešel se Stresemannem 25.10.1925 ale 1923; s. 190: oslavy milénia Porýní nebyly v květnu 1923, ale 1925.

Tato opomenutí nebo nepřesnosti ovšem nijak nesnižují hodnotu práce, která tkví především v samostatném a fundovaném osvětlení hlavních cílů britské politiky, příčin neshod s politikou francouzskou a vývoje od počáteční britské „benevolentní pasivity“ (s. 11: britský zástupce ve Vysoké komisi se měl zdržovat hlasování a vyhýbat se podpoře Německa!), kdy se Británie sice přiklonila posléze k ideji dlouhodobé okupace levého břehu Rýna jako k řešení alespoň částečně uspokojující francouzské ambice oslabení Německa, vždy se však snažila vyhnout přímému angažmá na kontinentě (v tomto kontextu je až úsměvný ojedinělý návrh W. Churchilla na vybudování tunelu pod Kanálem „pro usnadnění přepravy vojska na kontinent“ – s.28).

Lavírování mezi snahou neztratit zcela bývalého francouzského dohodového spojence, uklidnit jeho až hysterické snahy nalézt náhradu za chybějící bezpečnostní garance (po neratifikaci versailleské mírové smlouvy USA) a zároveň nesrazit zcela Německo na kolena zejména v oblasti hospodářské, pochopitelně ovlivňovalo britskou okupační politiku. Britové se tak v Porýní angažovali jako pojistka proti francouzským snahám tuto oblast Německa připoutat k Francii, kořistit, resp. alespoň podpořit její autonomní vývoj. Mělo se to projevit v několika vlnách aktivního porýnského separatismu, či umírněnějšího autonomismu v režii

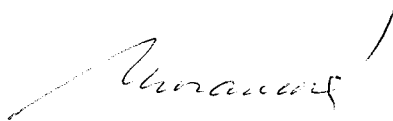
K. Adenauera, ke kterým se Britové vždy chovali neutrálně – tomuto aspektu se autor věnuje velmi zevrubně, doplňuje i znalosti o případu separatisty J. Smeetse. Britská politika se pak vyvíjela v době rúrské krize směrem k pokusu o „intervenci“ (jak to nazývá autor), ta se ovšem odehrávala pouze v oblasti defenzivní – zabránit Francii zcela ovládnout pole v Porýní, nedopustit ztrátu kontroly např. nad správou železnic v britské zóně, vyhnout se přímé aplikaci ekonomických (celních) sankcí (s. 143).

V kapitole IV autor zevrubně probral příčiny odložení evakuace kolínské zóny a vidí je nejen v nedodržení demilitarizačních opatření versailleské mírové smlouvy, existenci tajných ozbrojených složek, resp. výroby zakázaných zbraní a vzestupu extremistického nacionalismu (1925 „obnovená“ NSDAP začala aktivovat i v Porýní), ale i setrvávání francouzských jednotek v Porúří až do léta 1925. K odstranění těchto překážek tak mohlo dojít až po dalekosáhlejší dohodě o reparacích a bezpečnosti a k vyklizení zóny došlo po Locarnu k 1.12.1925

Zcela nový a výjimečný je přínos autora k osvětlení každodenního života v okupované zóně a registrace změn např. vztahu německého obyvatelstva k Britům, kde využil řady pamětí a korespondence zúčastněných k tématu.

Při hodnocení celkového přínosu práce je ovšem třeba zmínit i (nikoli drobné) doplňky analýzy britské politiky v Německu, vztahu k rýnskému separatismu, hospodářské stránky okupace Porýní (včetně nákladů na udržování armád, které se posléze staly součástí reparací), nebo diplomatických zákrutů britsko-francouzských vztahů – zde v rovině mezispojeneckých institucí fungujících v okupační správě Porýní. Všechny tyto poznatky jen znovu ilustrují pozadí tzv. vysoké politiky směřující k zachování „balance of power“ a upozorňují na významné rozdíly v praxi okupační politiky. I to byl důvod autorem v závěru zmiňovaného „posunu sympatií“ v Británii „na úkor Francie ..ve prospěch Německa“.

Práce splňuje všechny požadavky, kladené na práci dizertační, doporučuji ji proto k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu udělení hodnosti PhD.



V Praze, 29.8.2008

doc.PhDr. Dagmar Moravcová, CSc.

KMV IPS – UK v Praze, Fakulta sociálních věd